

Березорудський Андрій Миколайович,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (PhD)
спеціальності 051 «Економіка», кафедри статистики та ММЕ
Одеського національного економічного університету

ДЕМОГРАФІЧНА КОНЦЕНТРАЦІЯ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ГРУПУВАННЯ МІСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

У сучасних умовах урбанізації та демографічних змін особливу увагу привертає динаміка чисельності населення у різних групах міських населених пунктів. Процеси демографічної концентрації мають суттєвий вплив на соціально-економічний розвиток держави, зокрема на формування міської мережі. В Україні за останні десятиліття спостерігається значне зменшення загальної чисельності населення, що супроводжується перерозподілом населення між містами різних категорій.

Згідно з державними містобудівними нормами України ДБН Б.2.2-12:2019 передбачається «групування міських населених пунктів на 5 груп: найзначніші (крупніші) — понад 800 тис. осіб; значніші (крупні) — від 500 тис. до 800 тис. осіб; великі — від 250 до 500 тис. осіб; середні — від 50 до 250 тис. осіб; малі — до 50 тис. осіб» [1].

Таблиця 1 Розподіл міст в Україні у 2001, 2022 роках

Чисельність населення, тис. осіб	2001р.			2022р.		
	кількість міст	чисельність населення, тис. осіб	у % до загального населення	кількість міст	чисельність населення, тис. осіб	у % до загального населення
800 і більше	6	8057,7	16,6	5	7254,1	17,6
500-800	3	1915,9	4,0	3	2031,2	4,9
250-500	15	4878,4	10,1	13	4170,2	10,1
Всього	24	14852,0	30,6	21	13455,6	32,7

Розраховано автором на основі [2;3].

Результати групування великих міст України представлено у таблиці 1.

Загальна чисельність населення України за результатами перепису населення 5 грудня 2001 року – 48457,1 тис. осіб [2]. Населення на 01 січня 2022 року 41167,3 тис. осіб [3, с.6]. Дані щодо чисельності населення України станом на 01 січня 2022 року наведено державною службою статистики, як розрахунки (оцінки) чисельності населення на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації місця проживання [3, с.3].

У групі міст з населенням 800 тис. і більше видно, що у 2001 році чисельність населення шести найбільших міст становила 8057,7 тис. осіб, що дорівнювало 16.6% від загального населення. До 2022 року чисельність населення цієї категорії знизилася до 7254,1 тис. осіб (17.6%). Кількість міст у цій категорії скоротилася з 6 до 5. Населення в цій категорії скоротилося на 803,6 тис. осіб порівняно з переписом 2001 року, що у відносному виразі складає скорочення на 10%. Попри зменшення кількості населення, відсоток у загальному населенні зріс, що вказує на концентрацію населення у найбільших містах.

В 2022 році у групі міст від 500 до 800 тис. осіб, населення зросло на 115,3 тис. осіб, або на 6 %. Кількість міст у групі не змінилась, але вибуло одне місто до нижчої групи, та додалося одне з вищої, чим і пояснюється зростання населення у групі. Частка групи зросла на 0,9 відсоткових пункти і склала 4,9 %.

У групі міст з чисельністю населення від 250-500 тис. осіб спостерігається скорочення як кількості міст, так загальної чисельності населення. Так з групи вибуло 2 міста чисельність населення яких опустилася нижче 250 тис. осіб. Чисельність населення

групи скоротилося на 708,2 тис. осіб або на 14,5 %. Частка у структурі всього населення України не змінилася і залишилася на рівні 10,1 %.

Разом за всіма групами помітно зменшилась загальна чисельність населення у містах вибірки, так у 2001 році загальна чисельність міського населення вибірки становила 14852,0 тис. осіб (30,6 %), а до 2022 року цей показник знизився до 13,455.6 тис. осіб (32,7 %). Зменшення кількості міст у категорії 250-500 тис. осіб супроводжується зростанням частки населення більших міст. Це вказує на тенденцію до концентрації населення у найбільших міських центрах. Водночас, зменшення загальної чисельності населення в містах свідчить про демографічні виклики (зменшення народжуваності, міграцію). Перерозподіл населення між категоріями міст може бути зумовлений внутрішньою міграцією до найбільших міст, що є економічними та адміністративними центрами.

Таким чином відбувається демографічна концентрація у великих містах (800 тис. і більше), що вказує на їх важливість у національній системі поселень. Категорія міст 250-500 тис. осіб зазнає скорочення населення, що свідчить про можливу нестачу економічних можливостей та міграцію до більших центрів.

Загальна чисельність населення у вибірці міст зменшується, але їх частка у загальному населенні країни зростає, що свідчить про урбанізацію на тлі зниження чисельності сільського населення.

Така тенденція свідчить про необхідність розробки програм для підтримки середніх міст, з метою уникнення надмірної концентрації в мегаполісах та сприянню рівномірнішому розвитку територій.

Список використаних джерел:

1. ДБН Б.2.2-12:2019 Планування і забудова територій URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/b_2_2_12/1-1-0-1802 (дата звернення: 25.12.2024).
2. Результати перепису населення. Інститут політики. URL: <https://polityka.in.ua/tomenko/content.php?id=pc01-2003-03> (дата звернення: 25.12.2024).
3. Статистичний збірник Чисельність наявного населення України на 1 січня 2022 року. Державна служба статистики України. Київ. 2022. 82 с.

Белоконь Каріна Володимирівна,

кандидатка технічних наук, доцентка,

заступниця директора з наукової роботи Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету

Тарабан Євгенія Василівна,

здобувачка Ph.D. за спеціальністю 101 Екологія, асистентка кафедри металургійних технологій, екології та техногенної безпеки Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету

ЗЕЛЕНИЙ ПЕРЕХІД ЯК ОСНОВА ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Стратегічним напрямом розвитку України є Зелений перехід. Він визначає ключові засади національної екологічної політики, яка спрямована на сталий розвиток, цілі якого також включають міцне здоров'я та добробут і боротьбу зі зміною клімату [1]. Атмосфера є однією з важливих складових Землі, що забезпечує життєдіяльність людства, тому важливо розробляти заходи з покращення якості атмосферного повітря. В умовах сучасних викликів, таких як кліматичні зміни, зростання енергетичних потреб і забруднення довкілля, цей підхід стає невід'ємною частиною державної політики.

Відповідно до Концепції «Зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року, обговорення якої почалося з 2020 року, головними завданнями країни, у цьому напрямку, є скорочення використання викопного палива, інтеграція відновлюваних джерел енергії в енергетичний баланс країни, впровадження енергоефективних технологій та посилення